

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմյանի խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐԱՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԿԱՑ 1899 ԹՒԱԿԱՆԻ

ՄՇԱԿ

(27-րդ ՏԱՐԻ)

ԴՐԱՎԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

«ՄՇԱԿԻ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԱՄԲ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՄ. «Մշակ» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսականը՝ 9 ռ., ինն և ութ ամսականը՝ 8 ռ., եօթ ամսականը՝ 7 ռ., վեց ամսականը՝ 6 ռ., հինգ ամսականը՝ 5 ռ., չորս ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ. և մի ամսականը՝ 1 ռուբլի:
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՆԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամսօրիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 ռուբլի. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի:

«ՄՇԱԿԻ» գրվել կարելի է ԽՐԱԿԱՐԱՍԱՆԻ (Բաղրամյան և Բարոնյան փողոցների անկիւնը).
Կարողութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելու, պէտք է դիմել հետևեալ հասցեով. ТИФЛИСЪ, Редакция „МШАКЪ“, իսկ արտասահմանից՝ ТИФЛИС, Rédaction du journal arménien „MSCHAK“.

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

Ա Պ Ա Ռ Ի Կ Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ն Զ Է Ը Ն Դ Ո Ւ Ն Վ Ո Ւ Մ

ԲՈՎԱՆԻՄԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ոյժեր պահպանելու ջանքեր.—Ներքին Տեսչութիւնը, Մամուլ, Նամակ Ախտախնայից, Նամակ Փոփոխից, Նամակ Կաղաւանից, Նամակ Խմբագրութեան, Նամակ Խմբագրութեան, Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՐԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարսկաստանից, Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Արեւելեան զորաց:

ՈՅԺԵՐ ՊԱՀՊԱՆԵԼՈՒ ԶԱՆՔԵՐ

Մեր կենքի ամենատնտեսական երևոյթներէն մէկը պէտք է համարել այն հան-

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

Ա Ր Ե Ի Ե Լ Ե Ա Ն Զ Ր Ո Յ Ց

(Ուսանելիք)

Օրհնված երկրում, ուր գտնվում է երեք անգամ օրհնված Մուհամմադի զերեւմանը՝ կայ մի անապատ: Այնտեղ չէ կարելի գտնել ոչ հաց, ոչ ջուր, ոչ բուսականութիւն, ոչ թռչուններ և ոչ կենդանիներ: Միմյանի քարեր և քարեր են ամեն տեղ:

Այդ անապատում ապրում էր մի բարեպաշտ ծերունի, որ իր երկրասարակալի հասակից վաճառել էր իր բոլոր ոյժն ու միտքը նուրբ միմյանի Ալլահին ծառայելու:

Իւրաքանչիւր օր, որպէս զի մաքրէ իր մահկանացու մարմինը՝ հինգ անգամ նամակ էր անում, իսկ իր անմահ հոգին մեղքերից սրբելու համար՝ Ղուրանից կարդում էր ոչ պակաս քան հարիւր զուլու: Եւ այդպիսով Ալլահի աթուրի առաջ նրա հոգին վառված էր ինչպէս մի անշնչ պատրոյդ:

Մէկ օր հոգի անապատում ապրող ծերունուն, տուեց նրա մարմինն առողջութիւն ու հոգուն՝ խաղաղութիւն, և իւրաքանչիւր օր Գարբէլէ հրեշտակի ձեռքով, կերակրվելու համար, ուղարկում էր մի կտոր հաց և մի աման ջուր:

Բայց մարդը՝ միշտ մարդ է: Ոչնչով նա չէ բաւականանում, եթէ մինչև իսկ իր կերակուրները ստանար անմիջապէս Ալլահից:

Ծերունին սկսեց մտածել: Ինչ ոչ ոք իրան՝ Ալլահին այդքան ծառայելուց, ծերացել ու անկար է դարձել, ինչպէս բոլոր մարդիկ, բայց

գամանքը, որ ինտերիւրն ունի, ձեռնարկող ուրիշ ունեցող անձինք, արդիւնաբերութեամբ հարստացած մարդիկ թողնում են գաւառները և գնում են դէպի կենտրոնները: Գաւառը զրկվում է այն անձերից, որոնք կարող են փոքր ի շատէն ազդել նրա կենքի վրա և բարեփոխութիւններ առաջ բերել նրա աշխարհայեցողութեան մէջ: Զաւատագրական ոյժով կենտրոնը ծծում է իր մէջ գաւառի համար օգտաւէտ տարրերը, շատ անգամ նոյն-իսկ նպաստակ չունենալով օգտվել այդ ոյժերից և իրապէս սպանելով և ապարդիւն դարձնելով նրանց:

Դեռ չէ իմանում ինչ է կինը. շրթերը միմյանի հին ցնցոտիներն են. նա չէ զգացել ոչ սէր, ոչ ընկերութիւն, ոչ մի մարդկային ուրախութիւն: Մինչև իսկ ոչ մի անգամ դեռ չէ կերել ոչխարի մսով պատրաստած փաւու: Ինչ որ զորութիւն է ստացել Ալլահից իր յիսուն տարեկան համազրի ու աղօթքի համար. ոչինչ.—եթէ չը հաշտեց Գարբէլէ հրեշտակի բերած մի կտոր հացն ու մի աման ջուրը:

Այս մտքերից ծերունին հոգեպէս յուզվեց և վճռեց թողնել անապատը ու ապրել այնպէս՝ ինչպէս ապրում են միւսները, օգտվելով ամեն բարիքներից, օրինակ՝ քաղցրեղէնների, փաւ, թիրեք (աֆիս), կին, ինչպէս օգտվում է ամեն մի ուղղափառ:

Ծերունին թողեց անապատը, ափսոսալով այն դուր անցրած ժամերի համար, երբ անդադար, անօգուտ կերպով աղօթել է Ալլահին:

Բայց ամենակարող Ալլահը նկատեց ծերունու անխելութիւնը, ուղարկեց իր Գարբէլէ հրեշտակին հարցնելու, թէ ինչ է հարկաւոր և ինչ է պակասում նրան, կամ ինչից է անբաւական:

Գարբէլէ հրեշտակը հարցրեց ծերունուն.

—Ինչու ես բարկացնում եմ Ալլահին և ինչ ես դու նրանից ուզում:

Ծերունին պատասխանեց.

—Սո 50 տարի աղօթել եմ Ալլահին, իսկ դու դեռ համար բերել ես միմյան մի կտոր չոր հաց և մի աման ջուր, որպէս զի սովից չը մեռնեմ, ինչպէս մի անմաքուր գետմուր: Իսկ միւս ուղղափառներին տուել է այն ամենը՝ ինչ որ քաղցր է այս աշխարհում, բայց նրանք հաղար անգամ պակաս են աղօթել՝ քան ես: Ուրեմն Ալլահը անարդար է, և ես էլ չեմ ցանկանում առաջվայ պէս նրան աղօթել. ես կը վայելեմ այն բոլոր բարիքները՝ ինչով ապրում են միւսները:

Մեծ կենտրոնի մէջ այդ ոյժերը յաճախ ոչ մի բան չեն աւելացնում և կորչում են բազմութեան մէջ: Այդ անմիջական երեւոյթի վրա, որ ունի իր բազմութիւն պատճառները, պէտք է ուշադրութիւն դարձնել և միջոցներ որոնել, որպէս զի գաւառը կարողանայ իր մէջ պահել այդ առաջ մղող ոյժերը: Մենք մատնացրց կը լինենք միայն մի-երկու հանգամանքի վրա:

Անկասկած, մեծ քաղաքը իր բազմակողմանի և ընդարձակ կենտրոնով, իր թատրոններով և գանազան տեսակ գուարճութիւններով ունի այնպիսի առաւելութիւններ, որոնք անմատչելի են փոքր քաղաքի համար: Բայց այդ հանգամանքը դեռ վճռական դեր չէ կարող կատարել գաւառի մէջ գործող մարդու համար, որպէս զի նա աւելի շեղ կենքի սիրուց թողնէ իր գործը, պաշտօնը և տեղափոխվի մեծ քաղաք: Այն ուրիշ հանգամանքներ, որոնք շօշափում են այնպիսի կարիքներ, որոնք արդէն անհրաժեշտութիւն են դարձել մարդկանց համար: Վերջինք, օրինակ, գաւառի կենտրոնի կրթութիւն տալու հարցը: Գաւառի մէջ գործող մի պաշտօնեայ, քանի դեռ ամուրի է, քանի դեռ փոքրահասակ գաւառիկներ ունի՝ չէ զգում անյարմարութիւն գաւառում ապրելու համար: Բայց երբ մանուկները մեծանում են և նրա առաջ կանգնում է գաւառի կրթութիւն հարցը՝ նա ամեն միջոց գործ է դնում մի կերպ տեղափոխվել կենտրոնական մի քաղաք, որտեղ ցանկացած դպրոցները գոյութիւն ունեն: Այն, ինչ որ անցնիք մի պաշտօնեայի մասին՝ կարող է նոյնպէս վերաբերվել և բոլոր այն տեղական ընտանիքներին, որոնք նոյնպէս ցանկութիւն ունեն կրթել իրանց գաւառիկներին աւելի բաւարար կերպով, քան թող է տալիս գաւառական քաղաքը: Իսկ եթէ գաւառական քաղաքը ինքը ունենար դպրոցներ՝ այն ժամանակ նա ամենապակաս անյարմարութիւններից մէկը հեռացրած կը լինէր: Այդ կողմից ուրախալի է արձանագրել, որ մեր գաւառական խոշոր քաղաքները վերջին տարիներս

աշխատում են, բացի սկզբնական դպրոցներից, բանալ և ուրիշ կարգի դպրոցներ, օրինակ, պրօգրմիստիկ, րեալական դպրոց, գիմնազիա, արհեստագիտական դպրոցներ: Մենք անշուշտ չենք խօսում այստեղ մեր այն բազմութիւն քաղաքների մասին, որտեղ նոյն-իսկ տարրական կրթութեան գործը անբաւարար վիճակի մէջ է, մի հանգամանք, որ կարօտ է առանձին ուշադրութեան և ընտելութեան:

Գաւառական քաղաքի շրջանում ոյժեր պահպանելու միւս պայմաններից յիշենք մի բանիւր, այն է՝ տեղական կենքի բարեկարգումը, հաղորդակցութեան ճանապարհների բարեկարգումը, տեղական արդիւնաբերութեան զարգացումը: Արդարեւ, երբ մեր գաւառական քաղաքի ազգաբնակչութիւնը կաշխատէ բարեկարգվել և եւրօպական փոքրիկ քաղաքների յարմարութիւններն ունենալ, երբ երկաթուղու կամ խճուղու միջոցով պոստը կը սկսի կապել գաւառական քաղաքի բնակչին մեծ քաղաքի բնակչի և ընդհանուր եւրօպական կենքի հետ, երբ երկաթուղիներ կը դիւրանայ և գաւառացին կարող կը լինի յաճախ լինել կենտրոնական և միւս քաղաքներում, երբ վերջապէս տեղական արդիւնաբերութեան բարեկարգումը գործ կը ստեղծի մարդկանց համար՝ այն ժամանակ գաւառական քաղաքի կենքը ոչ միայն կը գաւառայ տանելի, այլ և շատերի համար գրաւիչ. ինտերիւրն և ձեռնարկող ոյժերը կը մնան գաւառում և կը նպաստեն տեղական կենքի մտաւոր և նիւթական բարգաւաճման:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Անցեալ տարի փառաւոր կերպով տօնվեց ուսու կրթութեան Բէլինսկու յօբելանսը, իսկ այս տարի չը տեսնված պատրաստութիւններ են սկսված բանաստեղծ Պուշկինի յօբելանսը տօնելու համար: Երկու խոյր փաստեր, որոնք

հաց, բայց դու էլ ինձ պէտք է վճարես այնպէս՝ ինչպէս վճարում են միւս մարդիկ:

—Վերջում մի բեռը ոսկին և տուեց

Հրեշտակը վերցրեց մի բեռը ոսկին և տուեց

ծերունուն հաց ու հեռացաւ նրանից:

Ծերունին կերաւ հացը և կաղաւթեց իր ոյժերը՝ շարունակեց իր ճանապարհը: Բայց, դժբախտաբար, նա մոռացել էր խնդրելու ջուր, և ծարաւութիւնը սկսեց տանջել նրան: Նա կրկին թուլացաւ ու նստեց մի քարի վրա: Նոյնպէս Ալլահի ողորմութեամբ, եկաւ ծերունու մօտ Գարբէլէ հրեշտակը, խմեցրեց ջուր ու վերցրեց կերպրող բեռն ոսկին:

Վերջապէս ծերունուն հարկաւորվեց կատարել իր նամաղը, բայց մարդաբէր օրհնելով, անկարելի է առանց լուացվելու նամակ անել. եթէ ջուր չը գտնվի՝ թոյլատրվում է գործածել առաջ, բայց անապատում բացի քարերից ոչինչ չը կար:

Կրկին վշտացաւ ծերունին, և սկսեց տրտնջալ Ալլահի անարդարութեան վրա: Եւ երբորդ անգամ եկաւ Գարբէլէ հրեշտակը, տուեց ծերունուն մի աման ջուր և վերցրեց վերջին ձին իր ոսկի բեռովը:

Այն ժամանակ ծերունին փորձով իմացաւ, որ մարդու բախտաւորութիւնը կայանում է ոչ թէ ոսկու մէջ, այլ բարեպաշտ ու համեստ կենքում, որպիսին հաճելի է թէ Ալլահին և թէ նրա հրեշտակին, ու խնդրեց Գարբէլէին կրկին փոխադրել էլ իր հին տեղը:

Ո՛վ ուղղափառներ, մտաբերեցէք, որ կենքի մէջ ամենից լիարժէք մի կտոր հաց ու մի ումպ ջուրն է՝ երբ մարդ քաղցած է, իսկ երբ կուշտ է—նրան ոչինչ չէ հարկաւոր:

Գ. Մ.

ցոյց են տալիս, թէ գրականութիւնը սրբալիսի ճարձգ պատուի աւարկայ է դարձել: Այս իրաւ, եթէ նկատի ունենանք, որ նոյն իսկ ամենից յետ ընկած գիրքն էլ, ամենից փոքրիկ զարդն էլ պատրաստուած են յիշատակելու ուսու թանաւտեղծի ծննդեան հարկերով: Եւ ապա յիշենք որ այդպիսի ընդհանուր յարգանքի և անկեղծ տօնախմբութեան արժանացողը մի յայտնի աշխարհակալ չէր, մի փառաւորված զօրապետ, այլ մի խաղաղ ու համեստ մարդ, որի զէնքը միմիայն գրիչն էր—մենք կը գտնենք վերին աստիճանի միջինարակաւ, ոգևորող եղբայրացու թեան: Մի ամբողջ երկիր, իր բազմամիլիօն ազգաբնակչութեամբ, գլուխ է իջեցնում գրչի մարդու առաջ. դա ապացուցանում է, որ գրչի, ազգի, դաստիարակչի գրչի, չափազանց հարկաւոր է այդքան մարդկանց և պաշտօնում է իբրև առաջնորդ իմութեան, լոյսի գործիչ: Գրչի բոլոր մարդիկ չեն այն ընտրվածները, որոնց համար տաղանդը, բնատուրածային կայծը, այսպիսի յաղթանակներ, այսքան դափնի և խոնակ է պատրաստում: Այլ, գրականութիւնը ունի և համեստ, շատ անգամ բոլորովին անյայտ ծառայողներն էլ: Գրականութիւնը հասարակութեան—ի հարկէ, հարկաւոր են: Անհնարին է որ գրականութիւնը միայն խոշոր տաղանդները վրա հինգի. այդպիսի կարողութեամբ օժտվածները շատ քիչ են լինում մի ազգի մէջ. երկար ժամանակամիջոցներ են գալիս, երբ նոյն-իսկ մի հաստ այդպիսի տաղանդ չէ ծնվում, իսկ գրականութիւնը չէ կարող կանգ առնել. նա այնպիսի պահանջ է, որ շատ է տարածված, շատ մեծ պաշար պիտի տայ մարդկանց աշխատելու թափանքով: Այս հոգիով, ընդունակութեամբ օժտված գործիչները լրացնում են այդ մեծ պահանջը, կրթում են հասարակութիւնը: Կարելի է ասել և այն, որ այդ տեսակ համեստ գործիչներն են ամբողջում մեծ տաղանդները, բնատուրածները փառքը, տարածելով վերջիններս մոռեցրել, ժողովրդականացնելով նրանց: Եթէ խոշոր գործիչները մտքի զօրապետներ են՝ նրանց հետեւող բազմաթիւ համեստ գործիչները, անուշտ, զօրքն են կազմում, մի բանակ, որ նուաճումներ է գործում, տիրապետութիւնն է տարածում: Ուրեմն դրանք էլ արժանի են համակրութեան. գրականութեան պատուին արած ցոյցերը այդպիսիներն էլ են վերաբերվում: Այս աշխատ, երբ պատրաստվում է գրական շքեղ տօնախմբութեամբ՝ ստիպողական պահանջ պիտի լինի մտածել նաև այնպիսի գրական գործիչների մասին, որոնք արժանի են և համեստագործ տօնախմբութեան: Նրանք չը պիտի արժանանան, բայց հասարակութեան բարեկամներ են, մշակներ գրական ասպարէզում, որի առաջնակարգ նշանակութիւնը այդպիսի ցոյցերով հաստատում է ինքը, հասարակութիւնը: Համեստագործ ամեն տեղ և ամեն ասպարէզում դատաւարտված է աղքատութեան: Այս որովհետեւ ժամանակակից հասարակական իդէալները մէկը պիտի լինի փոխադարձ ինքնօգնութեան, զիտակցական համբարաշխութեան միջոցով ամբողջ աղքատութեան դաժնութեան ուստի ինքն ըստ ինքեան հարց է առաջ գալիս. արդեօք լու չէ գրական տօնախմբութեան բաժիններից մէկն էլ դարձնել գրական աղքատ գործիչներին օգնութիւն հասցնելու: Վարդիկակազմի «ՅձՅՅՅՅ» լրագիրը առաջընդունում է ի պատիւ Պուլիկի յօդուհանի հիմնել մի ընկերութիւն, որի նպատակը կը լինի մամուլի աշխատանքներին օգնելը: Այդ աշխատանքների թւում են ոչ միայն գրողները, այլ և տպարաններում բանողները:

Հազիւ թէ որ և իցէ մէկը զբոված լինի այնպիսի ծանր պայմանների մէջ, ինչպէս գրչի և տպագրական մամուլի զբաւստ աշխատանքները: Լրագրական յամառ, շատաշխատանքը, միշտ անբուռ մնալը, կապաւորեալ փոշի կուլ տալը—այս բոլորը, անկասկած, խիստ քայքայում է օրդանիլը, այդ աշխատանքների հիւանդութիւններն ու մահերն է յաճախեցնում: Այս սակայն, նրանցից համարեա ոչ մէկը չէ կարող պարծենալ թէ ինքը նվիրակ է ապահովված է:

Միանգամայն ճիշտ է: Մեր ընթերցողները գիտեն, որ Օդեսայում արդէն ձեռնարկել են շինել մի ապաստարան, ուր աշխատանքի անընդունակ տպագրական գործիչները կարող կը լինեն անց կացնել իրանց օրերը: Բայց աւելի ցանկալի է, որ այդ գործիչները մինչև այդքան ցաւալի վախճանին հասնել փոքր ի շատէ ապահովութիւն գտնեն: Վարդիկակազմի լրագրի առաջնորդութիւնը շատ համակրելի է. բայց մեր երկրում մամուլի գործը այնքան քիչ զարգացած է, որ թւում է թէ այդպիսի ընկերակցութիւն կազմողները միայն լրագրական աշխատանքները չը պիտի լինեն, այլ առհասարակ բոլոր գրողները և տպագրական ըստ իրաւ, ժողովրդականութեամբ հաշուառ, իմաստակարար տօնախմբութեան հարկաւոր են: Անհնարին է որ գրականութիւնը միայն խոշոր տաղանդները վրա հինգի. այդպիսի կարողութեամբ օժտվածները շատ քիչ են լինում մի ազգի մէջ. երկար ժամանակամիջոցներ են գալիս, երբ նոյն-իսկ մի հաստ այդպիսի տաղանդ չէ ծնվում, իսկ գրականութիւնը չէ կարող կանգ առնել. նա այնպիսի պահանջ է, որ շատ է տարածված, շատ մեծ պաշար պիտի տայ մարդկանց աշխատելու թափանքով: Այս հոգիով, ընդունակութեամբ օժտված գործիչները լրացնում են այդ մեծ պահանջը, կրթում են հասարակութիւնը: Կարելի է ասել և այն, որ այդ տեսակ համեստ գործիչներն են ամբողջում մեծ տաղանդները, բնատուրածները փառքը, տարածելով վերջիններս մոռեցրել, ժողովրդականացնելով նրանց: Եթէ խոշոր գործիչները մտքի զօրապետներ են՝ նրանց հետեւող բազմաթիւ համեստ գործիչները, անուշտ, զօրքն են կազմում, մի բանակ, որ նուաճումներ է գործում, տիրապետութիւնն է տարածում: Ուրեմն դրանք էլ արժանի են համակրութեան. գրականութեան պատուին արած ցոյցերը այդպիսիներն էլ են վերաբերվում: Այս աշխատ, երբ պատրաստվում է գրական շքեղ տօնախմբութեամբ՝ ստիպողական պահանջ պիտի լինի մտածել նաև այնպիսի գրական գործիչների մասին, որոնք արժանի են և համեստագործ տօնախմբութեան: Նրանք չը պիտի արժանանան, բայց հասարակութեան բարեկամներ են, մշակներ գրական ասպարէզում, որի առաջնակարգ նշանակութիւնը այդպիսի ցոյցերով հաստատում է ինքը, հասարակութիւնը: Համեստագործ ամեն տեղ և ամեն ասպարէզում դատաւարտված է աղքատութեան: Այս որովհետեւ ժամանակակից հասարակական իդէալները մէկը պիտի լինի փոխադարձ ինքնօգնութեան, զիտակցական համբարաշխութեան միջոցով ամբողջ աղքատութեան դաժնութեան ուստի ինքն ըստ ինքեան հարց է առաջ գալիս. արդեօք լու չէ գրական տօնախմբութեան բաժիններից մէկն էլ դարձնել գրական աղքատ գործիչներին օգնութիւն հասցնելու: Վարդիկակազմի «ՅձՅՅՅՅ» լրագիրը առաջընդունում է ի պատիւ Պուլիկի յօդուհանի հիմնել մի ընկերութիւն, որի նպատակը կը լինի մամուլի աշխատանքներին օգնելը: Այդ աշխատանքների թւում են ոչ միայն գրողները, այլ և տպարաններում բանողները:

սարակ բոլոր գրողները և տպագրական ըստ իրաւ, ժողովրդականութեամբ հաշուառ, իմաստակարար տօնախմբութեան հարկաւոր են: Անհնարին է որ գրականութիւնը միայն խոշոր տաղանդները վրա հինգի. այդպիսի կարողութեամբ օժտվածները շատ քիչ են լինում մի ազգի մէջ. երկար ժամանակամիջոցներ են գալիս, երբ նոյն-իսկ մի հաստ այդպիսի տաղանդ չէ ծնվում, իսկ գրականութիւնը չէ կարող կանգ առնել. նա այնպիսի պահանջ է, որ շատ է տարածված, շատ մեծ պաշար պիտի տայ մարդկանց աշխատելու թափանքով: Այս հոգիով, ընդունակութեամբ օժտված գործիչները լրացնում են այդ մեծ պահանջը, կրթում են հասարակութիւնը: Կարելի է ասել և այն, որ այդ տեսակ համեստ գործիչներն են ամբողջում մեծ տաղանդները, բնատուրածները փառքը, տարածելով վերջիններս մոռեցրել, ժողովրդականացնելով նրանց: Եթէ խոշոր գործիչները մտքի զօրապետներ են՝ նրանց հետեւող բազմաթիւ համեստ գործիչները, անուշտ, զօրքն են կազմում, մի բանակ, որ նուաճումներ է գործում, տիրապետութիւնն է տարածում: Ուրեմն դրանք էլ արժանի են համակրութեան. գրականութեան պատուին արած ցոյցերը այդպիսիներն էլ են վերաբերվում: Այս աշխատ, երբ պատրաստվում է գրական շքեղ տօնախմբութեամբ՝ ստիպողական պահանջ պիտի լինի մտածել նաև այնպիսի գրական գործիչների մասին, որոնք արժանի են և համեստագործ տօնախմբութեան: Նրանք չը պիտի արժանանան, բայց հասարակութեան բարեկամներ են, մշակներ գրական ասպարէզում, որի առաջնակարգ նշանակութիւնը այդպիսի ցոյցերով հաստատում է ինքը, հասարակութիւնը: Համեստագործ ամեն տեղ և ամեն ասպարէզում դատաւարտված է աղքատութեան: Այս որովհետեւ ժամանակակից հասարակական իդէալները մէկը պիտի լինի փոխադարձ ինքնօգնութեան, զիտակցական համբարաշխութեան միջոցով ամբողջ աղքատութեան դաժնութեան ուստի ինքն ըստ ինքեան հարց է առաջ գալիս. արդեօք լու չէ գրական տօնախմբութեան բաժիններից մէկն էլ դարձնել գրական աղքատ գործիչներին օգնութիւն հասցնելու: Վարդիկակազմի «ՅձՅՅՅՅ» լրագիրը առաջընդունում է ի պատիւ Պուլիկի յօդուհանի հիմնել մի ընկերութիւն, որի նպատակը կը լինի մամուլի աշխատանքներին օգնելը: Այդ աշխատանքների թւում են ոչ միայն գրողները, այլ և տպարաններում բանողները:

Կ. Պօլսի հայերը մեզ, ուսանալիս, ճանաչելու մի միջոց գիտեն—հարց ու փորձ անել ճանապարհորդներին և նրանց պատմածների վրա եղբայրացութեան անել: Հին ժամանակներում, երբ հաղորդակցութիւնը միայն դանդաղաբար, ամբողջով ճանապարհ կորով կարաւաններն էին՝ այս միջոցն էր միակ մատչելին. գնացող-հեղուներին հարց ու փորձն են թափել: Նրան-իսկ պատմագրութիւնների միակ աղբիւրն էր: Այժմ այդպէս չէ. այժմ շողեւաններ, երկաթուղիները հեռաւորութեան հասկացողութիւնը չափազանց թուլացրել են, և ամբողջ կացի գրողը աշխարհի բոլոր կողմերից տեղեկութիւններ է հաղորդում իր լրագրին, անձամբ գիտելով, տեղն ու տեղը վերահասու լինելով երկրի և զէպերին: Բայց Փիւրբիան, Ալլահի կամքով, դեռ կարաւաններ ժամանակումն է ապրում և յոյս ունի, որ շատ երկար կապի այդպէս: Ուստի զարմանալի չէ, որ Կ. Պօլսի խմբագրութիւնների համար ճանապարհորդները լինեն միակ աղբիւր: Սակայն ցաւն այն է, որ Կ. Պօլսի գնացող ճանապարհորդները առհասարակ վատ լրատուներ են: Անցեալ տարի նրանցից մէկը հաղորդել էր «Մասիսին», թէ Քիֆիւսում համարեա վայելեցութիւն է տրուում և գրականութիւնը չէր լինի՝ եթէ թիւրքաւայերից մի քանիսը երկու գրքը չը տպէին Քիֆիւսում: Այս տարի էլ նոյն տեսակ մի ճանապարհորդի զոհ է դարձել «Արեւել» լրագիրը: Հարցը այժմ Բագուին է վերաբերվում. և ահա ճանապարհորդի պատմածի վրա չիւնա՞ծ մի առաջնորդող յօդուած:

Աշխարհի ամէնէն հարուստ հայերը Պագուի մէջ են այսօր, չնորձի նաւով ֆոնդանդներ, որոնք ոսկի կը պոռկան ամեն օր: Բարձր, վերջին տարիներին, այնքան հարուստացած է որ ուր գրեթէ աղքատ մնացած չէ հին, և Մարդասիրական ընկերութիւնն անգամ պակսեցուցած է 1899-ի պիւտճէին մէջ, աղքատներուն բաժնուկները նպաստել:

Որ «ֆոնդանդներ» ամեն օր ոսկի են պոռկում՝ այդ նորութիւնն էլ ոչ որի համար: Բայց նորութիւնը, այն էլ ամենածիծաղելի, այլ լրանգի նորութիւնը այն է, որ «ֆոնդանդներ» քաղաքում այլ ևս աղքատ չը կայ, և բարեգործ մարդիկ ստիպված են պալատները աղքատների համար նշանակած նպաստել: Խեղճ բարեգործներ... Պէտք է երևակայել նրանց դրութիւնը. ուղիւ են տալ, «ֆոնդանդներ» ունեն, բայց վերջնող չը կայ, կարօտող չը կայ, ամենքը կուշտ են և հարուստ: Դա ի՞նչ կատարեալ դժբախտութիւն է. էլ ուր պիտի փառաբանէ միւլիւնատերերին, էլ ինչպէս նրանց պիտի ցոյց տան հիւսարհին, թէ միայն ոսկու պարկեր չեն իրանք, այլ և բարեբարներ: Այս աշխատ, երբ պատրաստվում է գրական շքեղ տօնախմբութեամբ՝ ստիպողական պահանջ պիտի լինի մտածել նաև այնպիսի գրական գործիչների մասին, որոնք արժանի են և համեստագործ տօնախմբութեան: Նրանք չը պիտի արժանանան, բայց հասարակութեան բարեկամներ են, մշակներ գրական ասպարէզում, որի առաջնակարգ նշանակութիւնը այդպիսի ցոյցերով հաստատում է ինքը, հասարակութիւնը: Համեստագործ ամեն տեղ և ամեն ասպարէզում դատաւարտված է աղքատութեան: Այս որովհետեւ ժամանակակից հասարակական իդէալները մէկը պիտի լինի փոխադարձ ինքնօգնութեան, զիտակցական համբարաշխութեան միջոցով ամբողջ աղքատութեան դաժնութեան ուստի ինքն ըստ ինքեան հարց է առաջ գալիս. արդեօք լու չէ գրական տօնախմբութեան բաժիններից մէկն էլ դարձնել գրական աղքատ գործիչներին օգնութիւն հասցնելու: Վարդիկակազմի «ՅձՅՅՅՅ» լրագիրը առաջընդունում է ի պատիւ Պուլիկի յօդուհանի հիմնել մի ընկերութիւն, որի նպատակը կը լինի մամուլի աշխատանքներին օգնելը: Այդ աշխատանքների թւում են ոչ միայն գրողները, այլ և տպարաններում բանողները:

Յօդուածի միւս մասերում էլ «ֆոնդանդներ» նման պոռկում է կատարեալ տգիտութիւն մեր գործերի մասին: Այս եթէ կայ մի ճիշտ կէտ դա այն հարցն է, որ ուղիւն է «Արեւել» լրագրի հարցն է: Սակայն իրենց բաժինը Կովկասի հայոց կրօնական, գրական, հանրային կեանքին մէջ: Մենք չը չը գիտենք. մենք էլ հարցնում ենք. «Ի՞նչ է...»

ՆԱՄԱԿ ԱՆԱՆՈՒՄԻՑ

Մարտի 21-ին
Հայոց Բարեգործական ընկերութեան մի քանի անդամների ցանկութեամբ և առաջարկութեամբ այժմ հարց է ծագել մի հասարակաց արհեստանոց բանալ: Ուստի վարչութիւնը որոշել է բանալ մի ոստայնակութեան արհեստանոց, որը մեր Ախալցխայի համար ամենահարմար ընտրութիւն է (բաժնակալ և մետաքսեայ թելերից գործուածքներ, մանուսաներ, սրբիչներ և այլն պատրաստել): Անցեալ փետրվարի 14-ին ընդհանուր ժողովի ժամանակ ի միջի այլոց հերթական լինելով և արհեստանոցի հարցը ինչպէս յայտնի է (տես «Մշակ» № 31) ժողովը ընտրեց իր միջից 5 անձինքներից մի մասնաժողով այս գործը մանրամասնաբար ընկելու և իրանց եղբայրակցութիւնը ներկայացնելու ընդհանուր ժողովին: Մարտի 21-ին, հասարակաց գրադարան-ընթերցարանի դահլիճում կայացաւ տեղական հիւրի այս տարրից երրորդ արտակարգ ընդհանուր ժողովը, որտեղ ներկայ էին ընկերութեան 105 անդամները միայն 82-ը:

Ժողովի հերթական հարցն էր լսել և քննել անցեալ ժողովի ընտրած մասնաժողովի եղբայրակցութիւնը բացվելը ոստայնակութեան արհեստանոցի մասին: Բայց նախ քան ժողովի մասին խօսելը, որտեղ խօսք առեւ այդ արհեստանոցի մասին: Ինչպէս երևում է պ. Ա. Տօնտօնեանի այդ արհեստանոցի համար կազմած ծրագրից, որը մասնաժողովի կողմից ընդունված է՝ առաջիկա ծախս է հարկաւոր 800 ռուբլու աւելի, իսկ մուտք սպասվում է միայն 680 ռուբլի, այն էլ ոչ հաստատապէս, այլ երկարապահ, ինչպէս, օրինակ, խորհրդից փոխարինութիւն անել, ներկայացումներ տալ: Ընկերութիւնը այսօր ոչ մի աւելորդ դրամագումար չունի, որ յատկացնէ արհեստանոցին: Նրա սովորական եկամուտները այնքան քիչ են, որ ոչ միայն կարող չէ բաժին հանել արհեստանոցին, այլ շատ դժուարութեամբ կարողանում է պահպանել իր ձեռքի տակ ունեցած գրադարանը և թէ մի քանի կարօտեալների պէտքերը հոգալ: Նոյն-իսկ շատ անգամ իրենց է մուրաքանդութեան և գրադարանին համար ձրի լրագրիչներ խնդրել, դեռ չը հաշուենք այն, որ եկամուտ սակաւութեան պատճառով շատ տառապանքներ կրկնում են նպաստները: Այսօր եթէ մենք տեղական հիւրի սովորական եկամուտից բաժին հանեինք արհեստանոցին՝ ընկերութիւնը ստիպված պիտի լինի գրադարանը փակել: Դրադարանի և արհեստանոցի մէջ մեծ տարբերութիւն կայ. գրադարանով այսօր օգտվում են համարեա ամբողջ Ախալցխայի ընթերցասէրները, իսկ արհեստանոցով օգտվելու են մի քանի խեղճ օրինորդներ:

Միայն մէջ ուրիշ եկամուտներ թէ և յատկացված են յատուկ արհեստանոցի համար՝ բայց դրանք լոկ երեւակայական են: Ի՞նչ կարելիք, արհեստանոց բանալու համար Ախալցխայի պարտաւոր է նախ և առաջ առանձին յատուկ դրամագումար պատրաստել և յետոյ ձգտել արհեստանոց բանալուն:

Ժողովը, լսելով Մասնաժողովի կազմած դեկուցադրել և եղբայրակցութիւնը ապագայ արհեստանոցի մասին, երկար վիճաբանութիւններ սկսեց: Վերջի վերջոյ ժողովը անխնամութիւն համարեց չափով որոշում անելը, քանի որ աչքի առաջ կայ դրամագումարի հարցը, ուստի իր միջից կրկին ընտրեց մի մասնաժողով ևս՝ գործին աւելի ծանօթ անձինքներից՝ այն է՝ պ. Մարտիկի, Ստեփանի և Այվազեանի, որպէս զի արանք եկամուտների մասին ստոյգ տեղեկութիւններ կազմեն, թէ արդեօք ծրագրում յիշված մուտքը կարելի է ստանալ, և նոր ծրագիր կազմեն ու ներկայացնեն ընդհանուր ժողովին:

ՆԱՄԱԿ ՓՈԹԻՑ

Մի շատ տղէտ ու անմիտ սովորութիւն կայ մեր մշակ դասակարգի մէջ, որ երբեմն ցաւալի հետեանքներ է ունենում: Որեւէ հիւանդութիւն պատահելիս, փոխանակ խնդրի և եթ ըր միջինը գիտելու և դարման գտնելու՝ անուշադիր են թողնում հիւանդութիւնը, բռնի տեղ չեն դնում և շատ անգամ մէկի միւսի թիկադրուութեամբ ընդունում են այնպիսի դեղեր, որոնց հետեանքը շատ անգամ պատահել է որ լինում է անխուսափելի մահ: Փառնի բռնիներ այս կերպով զրկվել են իրանց կենսաքիչ: Օրինակ. ծանր աշխատանքից վնասվում է մէկի ոտը կամ ձեռքը: Փոխանակ թոշկին հրաւիրելու, որ ջարդված տեղը կապէ՝ հիւանդը յանձնում են որեւէ կասկածելի կնոջ:

Ինքնակոչ բժիշկ կինը քրքրում է ոտը, վերքեր են բացվում: Դրանից էլ առնում են հիւանդը, յանձնում մի ուրիշին, նա էլ իր կամքին սկզբում է չարչարել, մինչև որ խեղճ մեռնում է: Մի այլ օրինակ: Մի ժամանակ մէկը հիւանդացու ներքին հիւանդութեամբ. պահարանում գտնված բաժնուրի թիւուն լուծողական փոխանակ տուեցին հիւանդին. մի ժամից յետոյ խեղճ մարդը մեռաւ ծանր չարչարանքով:

Նմանօրինակ մի դէպք էլ պատահեց այս օրերս: Մի մշակ շատ վաղուց ունեցել է սիֆիլիս հիւանդութիւնը, բայց ամօթի զգացմունքից զրկված չէ գնացել բժիշկին, այլ դիմել է հէթիններին, որոնք, դժբախտաբար, ամեն բաղանջում էլ դոյութիւն ունեն, հետեանքը այն է լինում, որ անմիջ տեղը այդ խեղճը զոհ է գնում ծանրաբար հիւանդութեան: Ի դէպ, մեր քաղաքի մշակ ու արհեստաւոր դասակարգի մէջ էլ տարածված է այդ հիւանդութիւնը:

Այսպիսի պարագաներում մեր մշակները երբեք չը պիտի քայլեն, ամաչեն, այլ պիտի համարձակ դիմեն քաղաքի բժիշկներին, մասնաւոր որ մեր երեք բժիշկներն էլ ոչ մի ժամանակ իրանց օգնութիւնը չեն խնայել աղքատ ու մշակ դասակարգին. շատ անգամ իրանք անձամբ պատուիրել են, որ ամեն մի հիւանդութեան դէպքում համարձակ դիմեն իրանց օգնութեան:

ՆԱՄԱԿ ԿԱԶՈՒՆԱՆՈՒՄ

Մարտի 16-ին
Տեղիս բնակիչներից մեծ մասն ապրուստի ամենամեծ աղբիւրներից մէկն էլ փայտաւաճառութիւնն է, չը նայելով որ դա ամենազուրար ու ապարդիւն գործն է, որովհետեւ անտառը շատ հեռու է և փոխադրութիւնը բեռնակիր գրաստների միջոցով: Այնու ամենայնիւ՝ այդ անօգուտ աշխատանքից մեր աղքատ ժողովուրդը յետ չէ կենում: Այս կենալ չէ էլ կարող որովհետեւ գնալով կենցաղավարութեան պահանջները շատանում են, իսկ մուտքը աղբիւրները նուազում... Սակայն դեռ այդ այնքան էլ ապարդիւն աշխատանք չէ, եթէ աշխատողը իր վաստակած ամբողջապէս ինքը վայելէ: Բայց աշխատողին քանում են տեղիս փայտ առնողները, որոնք օգտվելով աղքատ դասակարգի նեղ վիճակից՝ մի քանի ամիս առաջ փայտի փող են տալիս, սաժնին 25 կամ 30 ռուբլի հաշվելով, որ մի քանի ամսից վերջը ծախվում է սաժնի 35—40 ռուբլով: Հեռաւաճար մէկին մէկ տոկոս են առնում մեր բարեխիղճ փայտառնողները և վախառու անուն կրելու փոխարէն՝ պատաւոր մարդու անուն են վայելում իրանց տասնեակ հազարների շնորհիւ:

Այս, ի հարկէ, քիչ-շատ ունեւոր դասակարգը վերծ է այդ անխիղճ մարդկանց ճանկերից, ուրեմն դաժնութեան ամբողջ բաժակը քանում են ցամաք հայր կարօտ աղքատները, որոնցից մի մասն էլ դեռ աւելի կարօտ լինելով, մէկ կամ երկու դրամատից աւելի չունենալով՝ մենակ չէ կարողանում մի սամէն փայտի հարկադիր վճարել, ուստի մի քանի հոգով ընկերացնում են, հարկը վճարելով՝ փայտը բերում, լցնում են իրանց տները և այնտեղից բեռնով հանում շուկայում վաճառում: Սակայն այս թշուառներին էլ հանգիստ չեն թողնում անտառապահները, որոնք հանդիպ

այդ բազմաթիվ ժողովուրդը քաղաքացիներին հետ դը-
նում է դեպի գերեզմանները այդ օրվայ պա-
տանական նմանակարծիքները թողնելու: Վիզ կտրելու
լուրը կայծակի արագությամբ հասնում է այդ
ժողովուրդին, որը դեռ չարտելով անբախտ նման-
կարծիքները ճանապարհի կիսում է լեղապատառ, ա-
մենքն էլ վազում են դեպի գլխատման տեղը:
«Վիզ կտրողները ներդրություն են խնդրում ժո-
ղովրդից, մասնաճյուղի ճանապարհից: Ինչ էլ ինչ...
գլխատմությունը տեղի է ունենում: Միայն վիզը
փոքր ինչ վերադարձվում է...»

Վիզ կտրելու մի փորձ էլ տեղի ունեցավ սրա-
նից 3—4 շաբաթ առաջ, գործակալ ճանապարհի
տանը, որը չը կարողանալով տանել հայոց հո-
գևոր իշխանությունը գործակալի ճանապարհ-
ությունը կամեցավ իր խնայարով կտրել իր վիզը,
բայց ներկայ եղողները արգելեցին... վիզը փոքր
ինչ վերադարձվում է...

Մ. Ֆ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Matin» լրագրի ճաղարկում է, որ այս օ-
րերս Պարիզում ձերբակալվեց անգլիացի Կլեյզ,
որը կասկածվում է լրտեսությունում: Այնչու
մանրամասն պատմեց, թե կաղնակներով ինչ
լրտեսներն էին ցանց, որոնք գործում են Ֆրան-
սիայում Անգլիայի և Գերմանիայի համար: Այնչու
երևան հանցի լրտեսությունն է մի գործ, և Ֆրան-
սիական իշխանությունները արդեն կայանաւորե-
ցին մէկ մարդ գաւառում:

Կրեոլները լրագրի նաղորդում են, որ
Կրեոլները աղբյուրի ժողովի նախագահ Սֆակիա-
նակիս յայտնեց «Liberte» լրագրի թղթակցին,
թէ անգլիացիները համոզում են արքայորդի
Ֆեօրդին՝ անգլիացի նահանգապետ նշանակել
Կանդիայում և որ, չառ կարելի է, նա կը հա-
մաձայնվի այդ բանին հետ, մասնաճյուղներին
նոր կառավարություն հետ հաշտեցնելու նպա-
տով:

«Պրոֆեսոր Գարբիէլ Մոնո տպեց (Siede)»
լրագրում մի նամակ, որ նա ստացավ 1897 թ.ի
նոյեմբերին Հարում նորերս վախճանված բժիշկ
Ժիլբերթի, նախագահ Ֆորի մտերմ բարեկամից:
Այդ նամակն մէջ Ժիլբերտի ճաղարկից, որ 1895
թ.ի փետրվարին նա ներկայացրեց նախագահ
Ֆորին այն շարժանքները, որոնց հիման վրա
Կրեոլներին յանցանք էր համարում: Ֆոր պա-
տասխանեց այդ բանին, թէ Կրեոլները դատա-
պարտվեց ոչ թէ այն փաստերի հիման վրա, ո-
րոնք ներկայացրված էին դատի ժամանակ, այլ
այն դժուրեղնությունից հիման վրա, որը ոչ մեղադր-
վողին, ոչ էլ պաշտպանին ցույց չը տրվեց, վա-
խճանվում, որ դրանց կարող են քաղաքական
բարոյություններ ծագել: Այնչու մանրամասն տե-
ղեկություններ այդ խորհրդարան դուրսէնտի
մասին Ֆոր չը կամեցաւ տալ: Նա միայն նկա-
տեց, որ այդ դժուրեղնությունը ոչ մի կասկած չէ
թողնում դաւաճանություն մասին:

«Բէյլյոնի գործակալություն» խօսքով, Կ.
Պոլսի, Նրուսաղէի և Ալեքսանդրիայի պատ-
րիարքները դիմեցին Բ. Կրանը, բողոքելով ա-
րաքային-սիրական թեկնածուի ընտրութեան
դէմ: Անտիոքի եպիսկոպոսի տեղապահի պաշտո-
նի համար: Թեկնածուները, իբր թէ, պաշտ-
պանում էր Կաթոլիկոսի ուսուցիչ հիւպատոսը:
— Չնայած այդ կայսրուհին հրատարակեց
մի հրովարտում, որով հրամայում է զինաւորված
զինաւորներին ցույց տալ օտարազիններին ափ
իշխելու իւրաքանչիւր փորձին:

«Times» լրագրին Բէյլյոնից ճաղարկում են,
որ Միլան շուտով կերթայ Սերբիայի զանազան
կետերը՝ գործերը տեսնելու համար, որպէս գը-
լխաւոր հրամանատար սերբիական զօրքերի: Ա-
յա Միլան երկարատեւ արձակուրդով կերթայ
ճանապարհորդելու: Սերբիայի սահմաններից
դուրս: Հաւատարմութեամբ են, որ Ալեքսանդր թա-
գաւորը, երկար բանակցություններից յետոյ, հա-
մադեց Միլանին այդ քայլն անելու, յուսալով,
որ նրա բացակայութիւնը կը թուլացնի նորերս
ուսուցիչ դեսպանին հետ ունեցած ընդհարման
սպաւորությունը:

ԽԱՆՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիպրոսի բնակիչներն մէջ այժմ մեծ յուզմունք
է նկատվում այն պատճառով, որ եկել են կըղ-
զին բրիտանական թանգարանի ներկայացուցիչ-
ները և սկսել են հնագիտական փորութեանը
անել Պաթոսում: Կիպրոսցիները առաջ էլ մի
քանի անգամ բողոքեցին կղզու վրա գտնված
հնութիւնները Անգլիա փորարդելու դէմ: Նրանք
ցանկանում են, որ Կիպրոսի հնութիւնները մը-
նան կղզու վրա, տեղական թանգարաններում,
և ոչ թէ դարձաւ բրիտանական դաշնակցներ
և մուգէններ, այնպէս որ վճռված է չը թոյլ
տալ տանել կղզուց և ոչ մի կտոր հնագոյն մար-
մարից կամ հին թանգարանի իրերից: Հէնց որ
տեղեկութիւն ստացվեց թանգարանի կողմից
ուղարկված անգլիացիների գալու մասին Պա-
թոսի բնակիչները հեռագրեցին Կիպրոսի բոլոր
պատգամաւորներին կղզու գլխաւոր շրջանը,
որպէս զի նրանք բողոքեցին այդ փորութեանը
դէմ: Պաթոսի բնակիչները կտրական կերպով
յայտնում են, որ չեն թոյլ տալ անգլիացիներին
ձեռք բերելու որեւէ հնութիւն իրանց կղզու
վրա:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

23 մարտի

ՍԱՐԱՏՈՎ: Բերված են Ուրալեան նահանգից
ձիեր՝ կարելի ունեցող գիւղացիներին բաժանելու
համար: Գնված է 6000 ձի: Հարաւային դաւառ-
ներում սկսված է վարը:

ՊԱՐԻՉ: «Figaro» լրագրի հետեւեալ տեղեկու-
թիւններից երևում է, որ Պուանկարէ ասել է
թէ «Բորդեօի» մասին նա լսել է միայն Գէվէ-
լից: Ինչ վերաբերում է այն դժուրեղնութեան, որը
պարունակում է իր մէջ D գլխատմանը, Պուան-
կարէ ասում է, որ այդ տառը չէ կարելի վե-
րադրել Գրեյֆուսին: Բովէ իր ցուցմունքների
մէջ երկար խօսեց այն բարոյական և նիւթա-
կան մեղադրանքների մասին, որոնք առիթ են
տուել կասկածելու Գրեյֆուսին: Նա աշխա-
տում էր հաստատել, որ «Բորդեօն» չէ կարելի
վերագրել ոչ որի, բայց դատապարտվածից:

ՊԱՐԻՉ: Այսօր բժշկական դպրոցում բացվեց,
բեղիական պատգամաւոր Լէօնի նախագա-
հութեամբ, միջազգային ժողով, որից խմբ-
ները ի չարք գործածելու արտի դէմ:

ԼՕՆԻՍՆ: Հունկոնցի հեռագրում են, որ չի-
նացից ցամաքի վրա գերի առան Հունկոնցի ու-
տիկանութեան գլխաւորին, անցեալ գիշեր Կան-
տոն ուղարկվեց ականանաւով երկու վաշտ
զօրք: Միւս ականանաւը հրաման է ստացել գալ
դէպի Կանտոն 200 մարդուց բաղկացած զօրա-
բաժնով այն գնդից, որ գտնվում է Հունկոն-
ցում:

ԼՕՆԻՍՆ: Վերջին հեռագրից Հունկոնցից հա-
ղորդում է, որ ոստիկանի գլխաւորը վերադար-
ձաւ այնտեղ աշուղութեամբ: Օտարազինների
դէմ թշնամական կոչումների և այն արգելքնե-
րի պատճառով, որոնց հանդիպում են անգլիա-
ցիները Կաուլունի մօտ իրանց հողաբաժինը ըն-
դարձակելու գործում: Հունկոնցի նահանգապետը
բողոքեց Կանտոնի փոխադրային, սպառնալով
զրաւել չըբանը Կաուլունի ետ: Եթէ հողաւորների
դէմ սկսված մեղքնաշարժումները չը դադարեն
մինչև չըբանը: Փոխադրան հրատարակեց մի
հրաման, որի մէջ յորդորում է ազդարանութեա-
նը արգելքներ չը յարուցանել հողաւորնե-
րի առաջ: Բայց դրանից, նա ուղարկեց զօր-
քեր հողաւորներին պաշտպանելու համար:

24 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Կովկասեան զինուորական շէր-
ջանի հրամանատարի աղիւստնու գնդապետ Վի-
չինը նշանակվում է պաշտօնակատար Թիֆլիսի
նահանգապետի:

Կայսերական պալատի մինիստրը եկաւ և
ստանձնեց մինիստրութեան կառավարութիւնը:
ՄԱՐԻԻ: Խնամակալութիւնը ստորա-
գրեց հրաման դուրս վարտա-Հիլքոյայի Պետեր-
բուրգում դեսպան նշանակելու մասին:

ԼՕՆԻՍՆ: Օտարաւայից հեռագրում են «Times»
լրագրին, թէ Կոլէնհագէրի պրոֆեսոր Մատ-
ցէնը բրիտանական և ռուսաց կառավարու-
թիւնների կողմից ընտրված է միջնորդ դատա-
ւոր վճռելու այս հարցը, թէ արդեօք Ռուսաս-
տանը պարտաւոր է վճարել Վեարը՝ Կանադայի
նաւը Բէրլինգեան ծովում ծովային կատուներ
որոսայիս բռնելու պատճառով 1892 թ.ին, և
եթէ պարտաւոր է՝ ինչ քանակութեամբ:

ՀՈՒՄ: Կանէվարօ խորհրդակցեց Վիսկոնտի-
Վէնտուայի հետ, որ Իտալիայի կողմից նշա-
նակվում է պատգամաւոր Հաագայի կոնֆերէն-
ցիայում:

ՀԱՄԻ: Երբ կայսերական Շտանդարտը նաւը
հասաւ հնչեցին բազմախուռն բացաղանջութիւն-
ներ «Կեցցէ Ռուսաստանը»:

ՍՕՖԻԱ: Տիրնովում, քաղաքացիների ժողո-
ւում, մինիստր-նախագահ Գրեյֆուսը մի ճառ ար-
տասանեց, որի մէջ ասաց, թէ ընտրութիւնների
ազատութիւնը կը պահպանվի, և ըննադատու-
թեան ենթարկեց անցեալ մինիստրութեան ար-
տաքին քաղաքականութիւնը: Նա ասաց, թէ
բողաբական որեւէ կարիւնտ, որի գործունէու-
թիւնը ուղղված կը լինի Ռուսաստանի վերաբե-
րութեամբ գոյութիւն ունեցող յարաբերութիւն-
ների և դէպի այս պետութիւնը տածվող չնոր-
հակալութեան զգացմունքի դէմ՝ հայրենիքի և
թագի նկատմամբ դաւաճանութեան գործ արած
կը լինէր, մասնաւորապէս որ Ռուսաստանը յայտնի
է, թէ մտադրութիւն չունի խառնվելու Բոլշա-
րիայի ներքին գործերի մէջ: Գալով այժմեան մի-
նիստրութեան՝ ասաց, թէ նա սրտանց ցանկա-
նում է մեծ պետութիւնների և հարեան տէրու-
թիւնների հետ ամենալաւ յարաբերութիւններ
պահպանել և հեռու մնալ որեւէ արկածներից:

ԲԵՐՆ: Գաշնակցական խորհուրդը Հաագայի
կոնֆերէնցիայի համար պատգամաւորներ նշա-
նակեց—Բերլինում դեսպան Բատին, Կորպուսի
հրամանատար Կենցիլին և Ժընեվի ազգային
խորհրդի անդամ Օդելին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Մարտի 23-ին

Մուգահէներ ընթացքը	
Երեք ամսով ԼՕՆԻՍՆ վրա 10 ֆունտ	93,90
" " Բերլինի վրա 100 մարկ	45,80
" " Պարիզի վրա 100 ֆրանկ	37,22 1/2
25 Կը ԼՕՆԻՍՆ վրա 10 ֆունտ	94,55
" Բերլինի վրա 100 մարկ	46,30
" Պարիզի վրա 100 ֆրանկ	37,50
Բօրային դեսպան	6—7 1/2%
1% պետական բէնտա	100%
4 1/2% ազն. կալ. բանկի գրաւ. թղթ.	99%
1 1/2% վիսյակ. գրաւ. հող. բանկի	99%
5% վեճակ. տոմս. առաջին ներքին փոխ.	286 1/2
5% " երկրորդ	254 1/2
3% " գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	220%
5% ոսկեւ բէնտա	160
5% գրաւ. թղթ. փոխ. հող. վարել ընկ.	181
1 1/2% ներքին երկաթուղ. փոխ. 1890	100%
1 1/2% " 1892	100%
5% Թիֆլիսի փոխադարձ վարել ընկեր.	99%
4 1/2% Թիֆլիսի կառուած. բանկի	100
6% Գուլիստի կառուած. բանկի	101
5% " " " " " " " "	100
Ալեքանդր Ռուս. առեւտր. արդէւն. ընկ.	367 1/2
" Կըք. Նոբելի նաւթ. ընկեր.	625
" Կապիտալի ընկ.	682
" Բազուայ նաւթ. ընկ.	840

Խմբագիր՝ Ա.Լ.ԲԱՆԻՆԻ ԲԱՆԻՆԻ
Հրատարակչներ՝ ԹԱԳՈՒՂԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՌՈՐ ՀԻՄՆԻԳԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԻԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրոնցովի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են առանձն օր, բացի
կիրակի օրերից:

ԱՌԱՌՈՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԻԱՆԻ—11—12 ժ. վարարու-
մութեան, վնասեական (սիֆիլիս) և միւսանու. հ.
Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին
և նեարդային հ.
Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆԻ—11—12 ժ. կանանց
հիւանդ.
Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի,
կոկորդի, ընթիւ և կրծքի հ.
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ—1—1 1/2 ժ. ներքին և
երեսային հ.
Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՈ—1 1/2—2 1/2 ժ. ներքին և մի-
տեսական հ.

ԵՐԵՎԱՆԵՐԸ

Վ. Մ. ՄԱԼԻՎԻՍԻ—5—6 ժ. ներքին և երե-
նային հ.
Ա. Ն. ՇԱԿԱՎՈՎԱԿԻ—6—7 ժ. նեարդային (ե-
րկաթաբաժնութիւն), վնասեական և մորթի հ.
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԻԱՆԻ—6 1/2—7 ժ.
Տ. Ի. ԲՈՒԿԵՆԿՈ հիւանդանոցում քիմիական
և խոշորացրական հետազոտութիւններ է ա-
նում մէզի, խիւի, արեան, կաթի և արնի:

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Ելալուում է ընկերութեան Պ.Պ. անդամներին, որ ապրիլի 1-ին, հինգշաբթի օրը, երե-
կոյեան ժամը 7-ին, Թիֆլիսի դումայի դահլիճում կը կայանայ ընկերութեան կենտրո-
նական ընդհանուր ժողովը, ջնեւելու ընկերութեան համար Թիֆլիսի պ. նահանգապե-
տի առաջարկած կանոնադրութեան նոր ծրագիրը, որը կարող են ստանալ պ.պ. անդամ-
ները խորհրդի գրասենեակից—Անկիւն Միջին փողոցի և Երեսանեան հրապարակի,
նախկին տ. Գեներալ Տէր Ասատուրովի:

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖԻԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԵՅԻՑ ԲԱՌՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբա-
թը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիցի,
Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէյ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսուն և Պոլիս: Մեկնում է Բաթում
միջ. չորեքշաբթի, 31 մարտի (12 ապրիլի), Միւնիխի չորեքշաբթի, նաւապետ Շէլհ: Եւ այսպիսի
չարունակաւորաբ, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:
Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից
պակաս գներով:
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար
թող բարեհաճան դիմել ընկերութեան գործակալներին՝
ԲԱՌՈՒՄԻՄ—պ. Վիկտոր Դ'Արնոն, Նաբէլէֆտալ: Թիֆլիս—պ. Օ. Գ. Բարեկենդա-
նեանին, Սիմի փող. Խօջափառութիւնի և Մայսուրաձէ բարձրասարա: ԲԱԳՈՒՄ—պ. Ս. Գիլդարեանին:
Կօլուբակիանայա հրապարակ: ՆՕՎՈՐՈՍԻԹՅԱԿ—պ. Մելիքի Երեքշաբթի օրերին:
(Կ. հ. հ. 2.)